

Rozhovor s Davidem Godmanem

Rob Sacks
pro Realization.org

Z angličtiny přeložil
Ivo Ries
/září 2007/

(Tento rozhovor byl původně publikován 28. září 2001 na internetových stránkách
www.realization.org)

David Godman je znám především díky své antologii o Ramanu Mahárišim *Be As You Are*, která se stala populárním odkazem na učení velkého mudrce. Ale jen málo lidí ví, že David napsal devět dalších příruček, z nichž každá je svým způsobem stejně pozoruhodná. Dvě z těchto knih právě vycházejí, což je dobrým důvodem pro rozhovor. Protože David žije v Tiruvannamalai a editor těchto webových stránek v New Yorku, byl rozhovor zprostředkován e-maily.

RS: Právě jste vydal dvě nové knihy o Ramanu Mahárišim. Můžete mi o nich něco říci?

DG: Na konci osmdesátých let jsem začal shromažďovat informace z první ruky od osob, které strávily nějaký čas s Ramanou Mahárišim. Mým úmyslem bylo vytvořit antologii zpráv, které nebyly nikdy předtím publikovány. Kvůli nalezení originálního materiálu jsem prováděl rozsáhlý průzkum v knihách, které byly vydány v různých indických jazycích, nikoliv v angličtině. Objevil jsem ale také několik dobrých materiálů v angličtině, které nikdy nebyly publikovány.

V určitém okamžiku tohoto pátrání jsem se vydal navštívit Annamalaie svámiho, stoupence Šrí Ramany, který se s ním osobně stýkal po mnoho let. Jeho zážitky byly natolik zajímavé a tak obsáhlé, že nakonec vznikla celá kniha pouze o něm. Potom jsem odjel do Lucknow udělat rozhovor s Papadžim. Jeho příběhem jsem byl tak fascinován, že jsem v Lucknow strávil čtyři roky a při té příležitosti jsem napsal rozsáhlou biografii o 1200 stranách. Originální projekt byl natolik potlačen, že jsem se k němu vrátil až zhruba před rokem.

Svá původní kritéria jsem potom poněkud pozměnil. Teď používám i některé materiály, které již dříve publikovány byly. Protože většina z těchto materiálů je mimo Indii prodávána jen velmi sporadicky, myslím si, že čtenáři, a dokonce i ti, kteří považují Šrí Ramanu za svého učitele, zjistí, že většina těchto materiálů je pro ně novinkou.

RS: Co vás přimělo zvolit tento specifický přístup k Šrí Ramanovi?

DG: Šrí Ramana má pro různé lidi různý význam. Neexistuje žádný standardní Ramana Maháriši, který by byl pro všechny lidi stejný. Lidé, kteří se s ním setkali, si s sebou přinášeli svou mysl, a Bhagaván, které není osobou a nemá žádnou svou osobní mysl, všechnu tu přichozí mentální energii znásobil a odrazil zpět. Takže různí lidé ho viděli a zažili mnoha různými způsoby.

Pokud bych chtěl sám psát o Šrí Ramanovi, musel bych jako završení všech těchto rozličných zážitků a dojmů přidat své vlastní redakční dodatky. Takže jsem si říkal: „Nech lidí, ať hovoří každý sám za sebe. Nech je vysvětlit, jaký je ten jejich specifický Ramana.“

Existuje vymyšlený detektiv, Hercule Poirot, který se objevuje v mnoha knihách Agathy Christie. V jednom příběhu, kdy už byl naprosto v koncích, si prostě začal povídat s každým, kdo byl do případu zapleten, a strávil mnoho hodin pouze nasloucháním toho, co měl kdo na srdci. Poirotovou teorií bylo: „Necháte-li lidi o sobě hovořit dostatečně dlouhou dobu, dříve či později se prozradí.“

A to byl i můj přístup. Nechtěl jsem upravovat nebo zkracovat něčí příběh. Naopak, chtěl jsem ho učinit co nejdetailnějším. Takže jsem lidi pouze nechal hovořit a říci, co říci chtěli. Poskytnete-li někomu třicet stránek k tomu, aby vyprávěl nebo napsal o svém

vztahu k Šrí Ramanovi, musí prozradit, jaký je, a to velmi důvěrným způsobem. To bylo mým cílem: získat galerii důvěrných portrétů Šrí Ramany, každý z nich láskyplně vykreslený člověkem, který měl osobní a velmi unikátní náhled na tuto úžasnou bytost.

RS: Můžete přiblížit nějakou svou oblíbenou část některé z těchto knih?

DG: Když jsem kdysi v osmdesátých letech udělal první koncept některých kapitol, rozeslal jsem kopie všem svým přátelům v Tiruvannamalai. Každého jsem požádal, aby kapitolám přiřadil známky od jedné do deseti podle toho, jak moc zajímavé mu připadají. Některé kapitoly, kterým byla přiřazena jednou osobou desítka, byla ohodnocena jedničkou někým jiným. To přesně ilustruje to, co jsem právě řekl: každý má o tom, kdo je Šrí Ramana, zcela odlišnou představu, a protože lidé k němu mají zcela odlišný vztah a reagují na příběhy o něm odlišně. Mé nejoblíbenější kapitoly nebyly u mnoha mých přátel ani zdaleka tak populární.

V dnešní době je módní mít ke svým duchovním zážitkům velmi pozitivní vztah. Lidé rádi poskakují radostí a vykřikují: "Jsem svobodný! Jsem volný!" Já preferuji osvěžující upřímnost oddaného stoupence, kterým je Šivaprakasam Pillai, který po padesáti letech strávených se Šrí Ramanou neustále lamentoval o svých chybách a nedostatečném postupu. To je ten člověk, který první přivedl Bhagavána k zaznamenání jeho učení o átmavičáře v roce 1901. Obdivuji jeho upřímnost, jeho pokoru a jeho poctivost v přiznání, že stále nedokáže kontrolovat svou mysl. Také se mi líbí některá z učení Šrí Ramany, která byla zaznamenána sádhuem Natananandou, jehož zprávy, jak se ukázalo, rovněž nejsou u mých přátel příliš populární. Toto je úryvek, který se mi obzvláště líbí:

Jistá lady, která byla velmi oddána, prováděla tradiční rituál uctívání, kdykoliv se naskytla možnost *daršanu* Bhagavána. Vrhla se před Bhagavánem na zem, dotkla se jeho nohou a pak si ruce, které se dotkly Bhagavánových nohou, položila na oči. Poté, co to Bhagaván zjistil, jí jednoho dne řekl, 'Pouze svrchované Já, které vždy září jako skutečnost ve vašem srdci, je *Sadguru*. Čiré vědomí, které září jako vnitřní světlo „já“, je jeho milostivýma nohama. Pouze kontakt s nimi (vnitřníma svatýma nohama) vám může přinést pravou spásu. Spojením oka odraženého vědomí (*chidabhasa*), které je vaším vědomím individuality (*džíva bodha*), s těmito svatýma nohama, které jsou skutečným vědomím, je jednotou nohou a hlavy, což je skutečným významem slova „*asi*“ („jsi“, jako je v *mahavakya* „Ty jsi To“). Jelikož těchto vnitřních svatých nohou se lze dotýkat přirozeně a neustále, tak potom, s myslí nasměrovanou dovnitř, je třeba se držet vnitřního vědomí, které je vaší skutečnou podstatou. Pouze toto je ta správná cesta pro odstranění pout a dosažení nejvyšší pravdy.'

Oceňuji a tleskám každému, kdo je oddaný Bhagavánově formě, ale zároveň miluji čistotu Bhagavánovy advaitistické odpovědi této ženě.

RS: Můžeme se vrátit kousek nazpátek? Můžete mi říci něco o vaší vlastní minulosti... nějaké detaily o vaší rodině a jak jste se vlastně začal zajímat o Ramanu Mahárišiho?

DG: Narodil jsem se v roce 1953 v Stoke-on-Trent, britském městě s asi 300 tisíci obyvateli, které se nachází na polovině cesty mezi Birminghamem a Manchesterem. Můj otec byl učitelem a matka fyzioterapeutkou, která se specializovala na péči o handicapované děti. Oba moji rodiče již nejsou naživu. Mám o rok starší sestru. Dříve byla profesionální horolezkyně, nyní učí dovednosti v horách a divočině a příležitostně provádí skupiny po exotických a nepřístupných místech. Má mladší sestra, které je nyní 43 let, učí v Anglii na univerzitě, ačkoliv nyní tráví většinu svého času monitorováním kompetence jiných učitelů, což myslím příliš neprospívá její oblíbenosti.

Já jsem byl vychován na místních školách a v roce 1972 jsem získal místo na Oxfordské univerzitě, kde jsem dělal nějakou akademickou práci, ale především jsem si ohromně užíval zábavy. Někdy ve druhém roce tam jsem se začal víc a víc zajímat o Východní duchovní tradice. V tom jsem byl přímo nenasytý, což vyústilo v ohromné množství účtů z knihkupectví, ačkoliv jsem si to ve skutečnosti nemohl dovolit, ale jinak mě to příliš neuspokojovalo. Potom jsem si jednoho dne přinesl domů výtisk *The Teachings of Ramana Maharshi in his Own Words* od Artura Osborna. Již první čtení Ramanových slov mě zcela ztišilo. Má mysl přestala klást otázky a zanechala pátrání po duchovních informacích. Nějak věděla, že našla to, co hledala.

To musím trochu vysvětlit. Nebylo to tak, že jsem našel novou sadu idejí, kterým jsem věřil. Mnohem více to byl zážitek, kterým jsem byl vtažen do stavu ztišení. V tom tichém prostoru jsem věděl přesně a intuitivně, kam Ramanova slova míří a na co narážejí. Protože tento stav sám o sobě byl odpovědí na všechny mé otázky a každá další otázka, která by mohla vyvstat, na tom byla stejně, můj zájem o nalezení řešení kdekoli jinde vymizel. Myslím, že jsem tu knihu přečetl za jedině odpoledne, ale v okamžiku, kdy jsem ji odkládal, přetransformovala kompletně můj způsob nazírání na sebe a na celý svět.

Zkušenosti, které jsem učinil, mi daly porozumění, jak neúčinné jsou akademické techniky nabývání a zhodnocování vědomostí. Pochopil jsem, že celý akademický svět je založen na jistém druhu redukce: rozložením něčeho velkého na jeho malé součásti a následným odvozování závěrů o tom, jak „něco velkého“ skutečně funguje. Je to rozumný přístup pro chápání mechanických věcí, jako je motor automobilu, ale pochopil jsem – a to přímou zkušeností – že je to marný způsob pro získání pochopení sama sebe a světa, ve kterém jsme se zrodili. Když jsem procházel své akademické učebnice pro získání těchto zkušeností, objevil se tak silný odpor nejen vůči obsahu, ale i vůči povýšenosti, která byla za ním, že jsem věděl, že už je nemohu ani číst, natož studovat za účelem složení zkoušek. To nebylo intelektuální posouzení jejich bezvýznamnosti, ale mnohem více tělesné znechucení, které mi fyzicky zabránilo přečíst více než pár řádek. Odešel jsem z Oxfordu v posledním ročníku studia, přestěhoval se do Irska se svými knihami o Ramanovi a strávil asi šest měsíců čtením Ramanova učení a praktikováním jeho techniky sebedotazování. V té době jsem zdědil malou finanční částku po své babičce, takže jsem ten rok nemusel pracovat. Najal jsem si malý domek na venkově, pěstoval si vlastní potraviny a trávil většinu času meditací. To bylo v roce 1975. Koncem toho roku si moje domácí vyžádala svůj dům zpět a já jsem odjel do Izraele. Chtěl jsem někam, kde je v zimě teplo a slunečno, a následující jaro jsem se chtěl vrátit zpět do Irska. Pracoval jsem v kibucu u Mrtvého moře a když už jsem tam byl, rozhodl jsem se, že bych mohl před návratem do Irska zaskočit na krátký výlet do Indie a Ramanášramu. Odhadl jsem náklady a zjistil jsem, že si to nemohu dovolit, ledaže by se odněkud vynořilo 200 liber. Usoudil jsem, že pokud chce Bhagaván, abych jel do Indie, tak mi peníze pošle. V průběhu týdne jsem obdržel dopis od právníka mé babičky, že objevil

ještě nějaký majetek, který vlastnila, a že můj podíl z něj činí 200 liber. Odjel jsem do Indie v očekávání, že tam zůstanu šest týdnů, a více-méně jsem zde dodnes.

RD: Vždycky jsem se podíval vašemu příjmení. Je Godman vlastní jméno, nebo jste si ho změnil?

DG: Je to jméno mé rodiny. Nikdy jsem nepocítil touhu si dát jiné jméno a vlastně mi nikdo ani nezkusil nějaké dát.

RD: Říkal jste, že jste strávil šest měsíců praktikováním sebedotazování na základě čtení knih Šrí Ramany. Byl jste schopen dobře pochopit tuto metodu čtením? Ptám se, protože se zdá, že pro většinu lidí je to obtížné. Nemusel jste poopravit své porozumění později, když jste přišel do Šrí Ramanášramu?

DG: Praktikování sebedotazování pouze na základě četby knih jsem považoval za obtížné jednoduše proto, že jsem měl přístup jen k omezenému počtu materiálů. Tenkrát jsem objevil pouze tři knihy o Ramanovi od Arthura Osborna. Ačkoliv v nich byla vysvětlena většina aspektů učení docela dobře, nemyslím, že Osborne měl dobré porozumění metodě sebedotazování. Zdá se, že si myslel, že koncentrace na srdeční centrum na pravé straně hrudníku při sebedotazování je nezbytnou součástí procesu. Když jsem později četl Bhagavánovy odpovědi v knihách jako jsou *Hovory s Ramanou Mahárišim* a *Den za dnem s Bhagavánem*, zjistil jsem, že dával výslovné pokyny proti této speciální praxi. Ale přesto všechno jsem z těchto knih získal dobrý základ. Přímo jsem toužil praktikovat a získal jsem hlubokou víru v Bhagavána. Myslím, že to byla milost vyvolaná Bhagavánem, která mě přivedla na správnou cestu. Je-li správný názor a je-li praxe dostatečně intenzivní, ve skutečnosti nezáleží na tom, co děláte, když meditujete. Čistota záměrů a účel vás přivedou na ten správný způsob.

RS: Pokud se chce někdo naučit sebedotazování, co by si měl přečíst?

DG: Nevím, kterou knihu bych měl doporučit nováčkům, kteří chtějí začít se sebedotazováním. *Be As You Are* je určitě dobrým začátkem, protože byla napsána pro lidi ze Západu, kteří se s Bhagavánem a jeho učením nikdy nesetkali. Také je zde kniha, kterou napsal Sádhu Óm: *The Path of Sri Ramana Part One*. Je místy trochu dogmatická, ale zahrnuje všechny základní body. Sebedotazování je trochu jako plavání nebo jízda na kole. Nenaučíte se je z knih. Učit se musíte tím, že to děláte znovu a znovu, dokud to neděláte správně.

RS: Můžete krátce popsat, jak jste žil v Tiruvannamalai? Co jste dělal v Šrí Ramanášramu?

DG: Prvních osm měsíců jsem strávil jenom meditací, praktikováním sebedotazování a příležitostnými procházkami okolo Arunáčaly. V roce 1978 jsem začal dobrovolnou práci pro Šrí Ramanášram. Staral jsem se o jejich knihovnu od roku 1978 do roku 1985, krátkou dobu jsem editoval jejich časopisy a od roku 1985 jsem prováděl výzkum pro různé mé knihy. Na konci osmdesátých a počátkem devadesátých let jsem věnoval značné množství času péči o zahradu Lakšmany svámího a Saradammy. Ti si v roce 1988 koupili v Tiruvannamalai pozemek a já jsem tam pobýval a pomáhal jej zvelebit. V roce

1993 jsem odjel do Lucknow a strávil čtyři roky s Papadžím, tam jsem napsal *Nothing Ever Happened*. Od mého návratu do Tiruvannamalai v roce 1997 bádám a píšu nové knihy o Ramanovi.

RS: Jak jste se celé ty roky v Indii zabezpečoval?

DG: Nijak. Podporovala mě milost. Zjistil jsem, že pokud člověk věnuje veškerý svůj čas Bohu a práci pro něj, tak on se o člověka postará. Přišel jsem sem s 500 dolary v roce 1976. Dvacet let jsem nevydělal žádné peníze, ale vždy jsem měl dost na živobytí. Než jsem opustil Lucknow, dával jsem výtěžek ze všech svých knih různým organizacím, které mě podporovaly během jejich psaní.

Když jsem poprvé přišel k Arunáčale, zamiloval jsem se do tohoto místa a chtěl jsem zůstat, jak dlouho jen budu moci. Věděl jsem, že nemám moc peněz, ale chtěl jsem to vydržet co nejdéle. V hlavě mi cvakala kalkulačka: mám tolik a tolik peněz, denně vydám tolik, což znamená, že zde mohu zůstat ještě tolik a tolik dní. Tato čísla, tuto rovnici jsem měl v hlavě po celou dobu. A potom, jednoho dne, zatímco jsem praktikoval *pradakšinu* kolem Arunáčaly, to všechno zmizelo. Nebylo to rozumové rozhodnutí, zastavil jsem se a otočil se tvář k hoře. V tom okamžiku jsem věděl, že ať už mě sem přitáhla jakákoliv síla, tak stejná síla mě tu udrží, dokud nebude splněn účel, a když pak nastane čas odejít, nebude záležet na tom, zda jsem milionářem či ne, a budu muset odejít. Od té chvíle jsem se přestala starat o peníze. V období, kdy jsem měl o peníze starost, bylo to jediné, co jsem činil, že jsem je vydával. Když jsem se starat přestal, přišel někdo zcela cizí a peníze mi dal. Kdykoliv jsem je potřeboval, tak se prostě odněkud objevily.

RS: Můžete mi dát nějaký příklad, jak to fungovalo?

DG: Když jsem se na konci osmdesátých let rozhodl dobrovolně starat o pozemek Lakšmany svámího, měl jsem asi dvacet dolarů. Jakýsi člověk v Kanadě, se kterým jsem hovořil asi deset minut před dvěma lety, měla najednou před tím, než ráno vstal, pocit, že by mi měl dát nějaké peníze. Poslal mi tisíc dolarů, což bylo dost na údržbu zahrady. A tak jsem žil léta. Když pracujete pro gurma, účty platí Bůh. To je má zkušenost.

Byl to Papadží, kdo mě podpořil v tom, aby začal pracovat pro sebe. On sám byl hospodářem, který strávil desetiletí podporováním své rodiny. V zásadě nikomu nedovolil, aby se vzdal života ve světě, dokud nedosáhl penzionovaného věku, který v Indii činí asi 55 let. Když jsem začal pracovat na *Nothing Ever Happened*, předpokládal jsem, že veškerý zisk půjde jemu či některé z organizací, která propagovala jeho učení. V jistém okamžiku během příprav však mi sdělil, že chce, abych si ponechal honoráře z prodeje knihy.

Nyní nejsem podporován žádnou institucí, takže publikuji své vlastní knihy a žiji ze zisku, který, musím říci, je minimální. Mohu žít celkem pohodlně v zemi třetího světa, jako je Indie, ale pokud bych zkusil žít v Americe za to, co vydělám na svých knihách, byl bych několik tisíc dolarů ročně pod hranicí chudoby.

RS: Co cítíte v přítomnosti Arunáčaly?

DG: Arunáčala mě sem přivedla stejným způsobem, jako sem přivedla Ramanu. A drží mě zde po většinu z posledních 25 let. Příležitostně jsem odešel, abych mohl být s učiteli na jiných místech: Nisargadattou Maháradžem v Bombaji, Lakšmanou svámím v Andhra

Pradeši, Papadžím v Lucknow, ale Arunáčala mě pak vždy přitáhla zpět. Je mým duchovním těžištěm. Mohu vynaložit námahu a jít někam jinam, pokud cítím, že z toho budu mít duchovní užitek, ale když skončím, tak mě přitažlivost Arunáčaly stáhne zase zpátky. Je to jediné místo na světě, kde cítím, že jsem skutečně doma.

Arunáčala přitahuje lidi již po více než 1500 let. Ramana rád citoval světce z doby asi před 500 lety, který napsal v jedné ze svých básní: „Arunáčalo, přitahuješ k sobě všechny, kdož jsou bohatí na *jnana tapas*.“ *Jnana tapas* lze přeložit jako extrémní snahu vynaloženou tím, kdo pátrá po vysvobození.

V dnešní době jsou tucty učitelů, kteří cestují po světě a nabízejí své zkušenosti a svá učení. Mnozí z nich odvozují svou linii přes Papadžího zpět k Ramanovi Mahárišimu. A odkud pochází síla a autorita Ramany Mahárišiho? Od Arunáčaly, jeho vlastního guru a Boha. Výslovně uváděl, že to byla síla Arunáčaly, která přivedla jeho realizaci Já. Napsal chvalozpěvy na její velikost a v posledních 54 letech svého života se nikdy nevzdálil o více než půldruhé míle od jejího úpatí. Takže je to moc Arunáčaly, která je skutečným zdrojem síly, projevující se nyní po celém světě jako „poslové *advaity*“.

Pro mne je to nejsilnější bod na zemi. Arunáčala přivedla v posledních několika staletích k vysvobození několik pokročilých hledajících a její zářivá síla působí i dnes jako maják pro ty, kteří chtějí přijít na to, kdo skutečně jsou.

RS: Existují lidé, které považujete za své guruy, nebo kteří měli zvlášť silný vliv na vaši duchovnost?

DG: Myslím, že čtyři klíčové duchovní osobnosti jsou Lakšmana svámí, Saradamma, Nisargadatta Maharadž a Papadží. Musím do tohoto seznamu zahrnout i Ramanu Mahárišiho, i když jsem se s ním za jeho života nesetkal. Můj vztah k němu je stejně silný jako ke všem ostatním učitelům. Mým guruem je Já, které přijímá formu Ramany Mahárišiho. Zapálil lampu osvětlení v Srdci mnoha oddaných a když sedím v přítomnosti těchto bytostí, dostávám jejich prostřednictvím záři, světlo Ramany Mahárišiho. Takže nemohu říci, že by můj Guru měl nějakou specifickou formu. Řekl bych, že světlo Arunáčaly se manifestovalo v Ramanovi a jeho prostřednictvím v Lakšmanovi svámím, Papadžím a Saradammě. Když se koupu ve světle, koupu se v tom živém světle přenášeném od Arunáčaly Ramany.

Nisargadatta k této linii nepatří, ale na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let měl na můj život ohromný vliv. Navštěvoval jsem ho tak často, jak to jen šlo. Opakovaně mi říkal „jsi vědomím“, a při několika vzácných, skvělých okamžicích jsem chápal, o čem to vlastně mluví. Nedával mi jednoduše informace, namísto toho popisoval můj vlastní stav, mé zkušenosti v tom daném okamžiku. To byla jeho technika. Hovořil nekonečnou dobu o Jáství, dokud jste si najednou přímo neuvědomil: „Ano, to je to, co jsem právě teď.“

RS: Používáte nějakou praxi navíc k té, která je spojována se Šrí Ramanou?

DG: Ne. Od okamžiku, kdy jsem se v sedmdesátých letech poprvé setkal s Bhagavánem a jeho učením, mě nikdy nepřitáhlo žádné jiné učení či praxe.

RS: Často se ptám, zda lidé ze Západu vůbec rozumí Ramanovi Mahárišimu. Co patří k nejobvyklejším mylným názorům na jeho učení?

DG: Nejsem si jist, jak velké je porozumění Ramanovi Mahárišimu a jeho učení na Západě. Je ikonou pro mnoho lidí, kteří jdou po některé z duchovních stezek. Myslím, že pro mnoho lidí představuje všechno to nejlepší, co existuje v tradici hinduistických guruů, ale i když to říkám, myslím si, že jen velmi málo lidí toho o něm ví dost, a dokonce ještě méně lidí chápe dobře jeho učení. Dnes není mnoho lidí, kteří by o něm četli knihy – to vím, protože se pokouším prodávat své vlastní – a ještě mnohem méně se jich hlásí k tomu, že jsou jeho uctívatelé. Podle mě je i velmi malý zájem o jeho učení dokonce mezi lidmi, kteří přicházejí na návštěvu Ramanášramu. V dnešní době většina lidí, kteří přicházejí, jsou duchovními turisty, poutníky, kteří pouze cestují po Indii a zkoumají všechny rozličné ášramy a učitele. Před dvaceti lety jsem potkal cizince, který si přišel do ášramu pro rady, jak provádět správně sebedotazování. Po několik dní se marně snažil nalézt někoho, kdo by ho praktikoval, a to dokonce i v Ramanášramu. Lidé z kanceláře ášramu, kterých se ptal, mu pouze doporučili, aby si nakoupil publikace ášramu a v nich si přečetl, jak na to. Nakonec udělal to, co mu připadalo jako nejlepší nápad. Postavil se před dveře meditační haly Ramanášramu, místa, kde šrí Ramana žil po více než dvacet let, a každého, kdo vyšel, se zeptal, jak provádět sebedotazování. Ukázalo se, že žádný z lidí uvnitř sebedotazování neprovozoval. Vycházeli jeden za druhým říkajíce, „prováděl jsem džapování“, nebo „prováděl jsem vipassanu“, nebo „prováděl jsem tibetskou vizualizaci“.

Jak tedy mohou být nějaké mylné názory mezi lidmi, kteří se nikdy nenamáhalí se vůbec s učením seznámit či je dokonce začít praktikovat?

RS: Myslím, že někteří z lidí, kteří nyní na Západě učí, vytvářejí nepochopení jeho učení. Někteří z nich zjevně zaměňují záblesky nedvojnosti a pocity relativního jáství s realizací Já. Jelikož mnozí z těchto učitelů odvozují svou linii zpět k Šrí Ramanovi, jejich studenti si myslí, že názory jejich učitelů jsou názory Šrí Ramany. Co si o tom myslíte?

DG: Co je učením Šrí Ramany? Pokud se zeptáte lidí, kteří se seznámili s jeho životem a dílem, dostanete možná několik odpovědí typu „*advaita*“ či „sebedotazování“. Nemyslím si, že by učení Šrí Ramany bylo nějakým systémem víry či filozofie, jako je *advaita*, či praxe, jako je sebedotazování.

Šrí Ramana sám říkal, že jeho základním učením je ticho, čím myslel bezeslovné vyzařování síly a milosti, které proudí neustále. Slova, jak říkával, jsou pro lidi, kteří nerozumějí tomuto skutečnému učení. Proto cokoliv řekl, bylo něco jako druhořadé učení pro lidi, kteří nebyli schopni rozpustit své „já“ v jeho mocné přítomnosti. Můžete rozumět jeho slovům, nebo si alespoň myslet, že jim rozumíte, ale pokud si myslíte, že tato slova reprezentují jeho učení, tak jste ho vůbec nepochopili.

RS: Existuje několik aspektů jeho ústních ponaučení, které se zdají být unikátními. Například jeho odkaz na centrum srdce na pravé straně hrudi. Říkal, že je zdrojem „já“ a místem v těle, kam se musí „já“ vrátit, aby nastalo uvědomění. Lidé, kteří hovoří o jeho učením na Západě, se o tomto bodu zmiňují jen zřídkakdy.

DG: Ramana jej nijak často nezmiňoval. Při několika příležitostech, když byl na něj tážán, řekl, že je mnohem důležitější mít zkušenost Já, než ji umísťovat do určitého místa v těle. Je pravdou, že žádný učitel před ním se o tomto bodu nezmiňoval, ale

neřekl bych, že je to hlavní aspekt jeho učení. Ani bych neřekl, že je tato znalost pro zkušenost Já nezbytná.

RS: Jak jste si vybíral osoby pro své tři biografické knihy?

DG: Ve dvou z těchto tří případů si ony vybraly mě. Když jsem přišel do ášramu Lakšmany svámího na počátku osmdesátých let, požádal mě, abych napsal krátkou biografii Saradammy, a tento projekt se posléze změnil na celou knihu o obou. O několik let později, když jsem napsal padesát stran o Papadžího zážitcích s Ramanou, které jsem zamýšlel použít pro knihu o žácích Ramany, tak ty se Papadžímu natolik zalíbily, že mě pozval zpět do Lucknow, abych o něm napsal kompletní biografii. A co se týče třetí biografie, navštívil jsem Annamalaie svámího na konci osmdesátých let, doufaje, že s ním udělám rozhovor a získám dostatek materiálu pro kapitolu do té samé knihy, jako v případě Papadžího. Jeho příběh však byl natolik strhující, natolik detailní, natolik nepodobný čemukoliv, co jsem znal z existující literatury o Ramanovi, že se brzy rozrostl do projektu celé knihy.

RS: Všichni tito lidé si zjevně uvědomili své Já. To byl ten hlavní důvod? Jak jste zjistil, že si Já uvědomili?

DG: Jednoduchou odpovědí je, že nikdo, kdo není *džňáni*, nemůže skutečně říci, kdo je v tomto stavu, a já netvrdím, že v tomto stavu sám jsem. Ramana říkával lidem, že klid, který člověk cítí v přítomnosti takovýchto lidí, je dobrým znakem toho, že je člověk v přítomnosti osvícené bytosti, ale to není prokazatelným důkazem.

Když jsem na konci sedmdesátých let poprvé přišel k Lakšmanovi svámímu, nepřišel jsem tam s žádným úmyslem ho hodnotit. Ale jakmile jsem se mu podíval do očí, něco ve mně mi říkalo: „Tento muž je *džňáni*“. Nic mě pak nedonutilo pochybovat o tomto prvním dojmu. Netuším, jak jsem k tomuto závěru došel, protože jsem tento pocit nikdy předtím u nikoho jiného neměl. Něco ve mně to prostě vědělo. Než jsem ho poprvé potkal, meditoval jsem intenzivně po většinu dne asi osmnáct měsíců. Moje mysl byla po většinu té doby silně ztišená a skutečně jsem cítil, že jsem učinil dobrý pokrok na cestě k uvědomění Já. Přesto jsem se v průběhu několika sekund při pohledu na Lakšmanu svámího ocítl ve stavu klidu a míru, který byl daleko za čímkoliv, co jsem zažil v průběhu svého vlastního snažení. Tento jediný *daršan* mi efektivně ukázal potřebu lidského gurua a také mi ukázal, že stále existují živí lidé z linie Ramany, kteří mají zjevně tutéž sílu a přítomnost, o kterých jsem četl v tolika knihách Ramanášramu. Od toho dne jsem velkou část svého života a energie věnoval službě takovému bytostem a psaní o jejich životě a učení.

RS: Co je uvědomění Já? V *Nothing Ever Happened* se objevují pojmy jako „záblesk“ a „zkušenost probuzení“. Tyto pojmy jste si vymyslel? Jaký je vztah mezi zábleskem či zkušeností probuzení a uvědoměním Já?

DG: Řekl bych, že uvědomění Já je to, co zůstane, když mysl neodvolatelně zemře v Srdci. Srdce není určitým místem v těle. Je to beztvaré Jáství, zdroj a původ všeho projeveného. Uvědomění Já je trvalé a nevratné. Předpokládám rovněž, že je docela vzácné. Mnoho lidí má záblesky či dočasné zkušenosti stavu bytí, ve kterém mysl,

individuální „já“, dočasně zastaví svou funkci, ale nemyslím, že je na světě mnoho lidí, ve který „já“ zemřelo.

Papadži říkal: „To, co přichází a odchází, není skutečné. Pokud jste měli zkušenost, že to přišlo a odešlo, nebyla to zkušenost Já, protože Já nikdy nepřichází a neodchází.“

Myslím, že to je zajímavý poznatek. Je-li to pravda, znamená to, že většina zkušeností probuzení jsou toliko nové stavy mysli. Pouze tehdy, když mysl kompletně zemře, aby již nikdy znovu nepovstala, Já skutečně září jako něčí vlastní přirozený stav.

Pojmy „záblesky“ a „zkušenosti probuzení“, o kterých mluvíte, jsou dočasné. Přicházejí a odcházejí, protože „já“ samo nebylo trvale vykořeněno. Pravý guru by měl být schopen předat záblesky Já komukoliv, ale není v jeho silách učinit tuto zkušenost trvalou. Má-li osoba mysl, která je plná žádostí, tyto žádosti mohou příležitostně opět vyvstat a onen záblesk překrýt.

RS: Mají Západané sklony mít přehnané představy o důležitosti těchto předběžných zkušeností?

DG: Jsou-li zažívány tyto přechodné stavy bez mysli, jejich důležitost může být velmi přeceňována lidmi, kteří si myslí, že dosáhli stálého osvícení. Ale ve většině případů pocit vlastní důležitosti zmizí spolu se zkušeností.

RS: Myslím, že jste citoval Papadžiho, který uvedl, že za celý svůj život potkal pouze dvě osoby, kteří si uvědomili Já, Šrí Ramanu a nějakého španělského kněze. Ale on se také setkal s Nisargadattou Maháradžem. Znamená to, že si nemyslel, že Maharádž si uvědomil Já? Můžete to nějak vysvětlit?

DG: Když jsem poprvé hovořil s Papadžím v roce 1992, zeptal jsem se ho, kolik *džánáninů* ve svém životě potkal. Poškrábal se na hlavě a zmínil tři jména: Ramana Maháriši, sufijský učitel, kterého potkal v Madrasu a Tiruvannamalai, a putující *mahátma*, který žil v lesích mezi Tiruvannamalai a Bangalore. Když jsem Papadžiho poznal blíže, čas od času k tomuto seznamu přidal nějaké jméno a Nisargadatta Maháradž byl jedním z nich. Setkal se s Maháradžem v sedmdesátých letech několikrát a on na něj velmi zapůsobil. J. Krišnamurti se na tom seznamu objevil také, ačkoliv Papadži si ho jako učitele nijak zvlášť necenil. Španělský kněz se na tom seznamu nikdy neobjevil. Papadži říkal, že to byl nejlepší křesťan, jakého kdy potkal, ale nikdy neřekl, že byl osvícený.

Tento seznam se někdy rozšiřoval či zkracoval podle jeho nálady a vzpomínek, ale nikdy tam nebylo více než sedm osob. Byli to všechno lidé, které potkal na svých cestách. Co jsem na tom považoval za zvláštní, bylo to, že do tohoto seznamu mistrů nikdy nezahrnul nikoho ze svých vlastních žáků, opomenutí, které by mohlo někoho vést k dedukcím, že žádný z jeho žáků vlastně nedosáhl finálního *sahadža* čili přirozeného stavu *džňániho*. To je jednak zajímavé, jednak paradoxní, protože mnoha svým žákům sdělil velmi kategoricky: „Jsi osvícený. Jsi volný.“ Když jsem psal jeho životopis, objevil jsem několik tisíc dopisů, které Papadži napsal žákům po celém světě. Řekl bych, že alespoň padesát z nich by mohlo mít Papadžiho rukou psanou gratulaci ke svému osvícení.

V naprosté většině případů byly tyto zkušenosti dočasné. Stejně jako mnoho jiných lidí jsem se i já často podívoval, proč byl Papadži tak nadšený z těchto dočasných

zkušeností. Mnoho lidí se ho na to ptalo, ale neznám nikoho, včetně mě, kdo by dostal přímou odpověď. Když jsem se ho na tuto skutečnost ptal, řekl, že žije v tichu a že když ticho mluví, vždycky řekne tu nejvhodnější věc, i když nemusí být fakticky přesná. Dodal: „Strávil jsem celý svůj život v tom tichu. Naučil jsem se důvěřovat tomu, co říká.“

Nesporným je v tomto výroku zjištění, že Papadži občas říká lidem, že jsou osvícení, i když jasně vidí, že nejsou. Věřil zdroji těchto výroků, ale nikdy nemohl podat náležité vysvětlení, proč ho ticho donutilo říci něco takového.

RS: Mám zde dotaz čtenáře, který předávám: „Papadži říká, že jedinou věcí, kterou je třeba učinit, je zastavit veškeré usilování. Když se tak stane, nastává ticho a vědomí bez ega. Ale v tomto stavu je stále možné se ptát „Kdo jsem?“ a najít pozorovatele, jehož zdroj je třeba nalézt. Jinými slovy, zdá se, že v tomto stavu je sebedotazování stále nezbytné. Znamená to, že Papadži učí něco jiného než Ramana Mahářiši? Jaká je souvislost mezi tímto stavem bez usilování a stavem trvalého přebývání v srdci?“

DG: Když Papadži řekl při satsangu: „Neusilujte se o nic“, pokoušel se dostat člověka před sebou do stavu bez myslí, kde žádné usilování není nezbytné či možné, protože „já“ dočasně zmizelo. Nepokoušel se postavit člověka někam do půli cesty, kde je třeba dalšího usilování.

Zde je ten paradox. Ramana Mahářiši si uvědomil Já bez úsilí, aniž by se o ně vůbec zajímal, a bez jakékoliv praxe, a potom strávil zbytek svého života učením, že lidé musejí neustále usilovat až do okamžiku osvícení. Papadži strávil čtvrt století praktikováním *džapy* a meditací před svými vrcholnými setkáními s Ramanou, ale když začal učit, vždycky trval na tom, že pro uvědomění si Já není žádné úsilí nutné.

Papadžiho stanovisko k sebedotazování bylo: „Udělejte to jednou a pořádně.“ Kdežto Ramanovo bylo: „Dělejte to intenzivně a neustále, dokud nenastane uvědomění.“ Ačkoliv Papadži nikdy nepřiznal, že mezi jeho učením a učením jeho guruja jsou rozdíly, v otázkách úsilí se jasně rozcházejí.

S odvoláním na otázku rozdílu mezi stavem bez úsilí a stavem setrvávání v Srdci bych se odvolal na Lakšmanu svámího. Ten souhlasí s Ramanou, že až do okamžiku uvědomění je nezbytné tvrdé a soustavné úsilí. Také říká, že úsilím může mysl dosáhnout bezusilovného, bezmyšlenkového stavu, ale ne dále. Je-li tohoto stavu dosaženo a má-li člověk to štěstí pobývat s realizovaným guruem, potom síla Já stáhne mysl do Srdce a zničí ji. Ve stavu bez úsilí je mysl stále zde, ale dosáhne-li Srdce, zmizí.

Papadži připouštěl, že meditace a úsilí mají omezené použití. Občas říkával, že intenzivní meditace přináší *punyas* čili duchovní zásluhy, které jsou nezbytné pro získání příležitosti stýkat se s osobou, která si uvědomila Já. Když k tomu již došlo, není další úsilí nezbytné. Ve skutečnosti si to navzájem odporuje. Potká-li člověk guruja, síla Já, která je přítomna v osvícené bytosti, jej přemůže a přináší výsledky a zkušenosti, na které je jeho mysl připravena.

Tohle všechno se pravděpodobně zdá být matoucí a protichůdné. Učitelé, o kterých jsem psal, se zásadně rozcházejí v otázce úsilí a jeho roli v uvědomění si Já, ale všichni se shodují v tom, že pobývat v přítomnosti bytosti, která se uvědomila, je tou největší pomocí na cestě k osvícení. Ze své vlastní zkušenosti mohu říci, že když se člověk nachází v přítomnosti takovýchto bytostí, mysl dobrovolně vymizí sama od sebe.

RS: Ve své knize *Relaxing Into Clear Seeing* říká Ardžuna Nick Ardagh: „V několika minulých letech nastal dramatický vzestup lehkosti, se kterou lze dosáhnout uvědomění Já. Skutečně, na Západě nastalo něco jako ‘epidemie’, jejíž pomocí se osvícený pohled stává lehce dostupným.“ Zdá se mi, že Ardžuna se zde odvolává spíše na záblesky než na uvědomění Já, a rád bych věděl, zda jsou dnes běžnější než bývaly po tisíce let v Indii. Možná je skutečný rozdíl v tom, že Indové nepovažovali tyto záblesky za něco neobvyklého či pozoruhodného.

DG: Nemyslím, že nastala epidemie uvědomění Já na Západě či kdekoliv jinde. Myslím si, že plné uvědomění je vzácný fenomén. Jistě existuje více lidí, kteří si myslí, že si uvědomili Já, ale já si myslím, že klamou sami sebe.

RS: Podle některých učitelů advaity ze Západu, kteří prohlašují, že následují učení Šrí Ramany, je uvědomění Já dvojstupňový proces. Nejprve je zde osvícení, přechodná zkušenost nedvojnosti a stavu bez ega. Druhým krokem je stabilizace zkušenosti tohoto probuzení, či jinými slovy její učinění trvalou. Ale když jsem četl o Mathru Šrí Saradě ve vaší knize *No Mind – I Am The Self*, získal jsem, zdá se mi, zcela odlišný obrázek. V jejím případě trvalá zkušenost osvícení možná byla nezbytná, ale sama o sobě nebyla dostačující. U ní se uvědomění Já uskutečnilo teprve tehdy, když její mysl sestoupila do jejího srdečního centra a trvale se rozplynula. Získal jsem dojem, že bez tohoto sestoupení do Srdce mohla zůstat v „osvíceném stavu“ nekonečně dlouho. Mohl byste to okomentovat?

DG: Je-li zde stav bez ega, nezůstává zde nikdo, kdo by mohl ustálit či ztratit danou zkušenost. Tato zkušenost přichází a odchází. Odchází, protože *vásány* myslí se znovu prosazují. Když vyvstanou a převezmou vládu, člověk začíná znovu praktikovat. To je klasický popis z *Gíty* a je to také to, co učil Ramana. Zůstaň bdělý, zůstaň pozorný, a kdykoliv zjistíš, že se mysl toulá, přiveď ji zpět k jejímu zdroji.

Co se týče Mathru Šrí Sarady si myslím, že se odvoláváš na zkušenost, kterou měla těsně před uvědoměním si Já. Cítila, že její mysl zemřela, protože byla dočasně ponořena v Srdci, ale její guru, Lakšmana svámí, viděl, že její „já“ nezemřelo, což znamená, že to byla dočasná zkušenost. Hovořila o svých zážitcích a intuitivně cítila, že její „já“ zemřelo, ale nebylo to skutečné, trvalé probuzení.

O několik minut později s pomocí svého guru se „já“ vrátilo zpět do svého zdroje a zemřelo navždy. Před touto zkušeností nebyl žádný plně probuzený stav. Konečná smrt „já“ v Srdci byla pro dokončení procesu uvědomění nezbytná.

RS: Můžete jmenovat někoho, kdo dnes učí a uvědomil si své Já?

DG: Mohl bych se schovat za své dřívější vyjádření a říci, že nejsem kvalifikován posoudit, kdo je osvícený a kdo ne. To je pravda, ale absolutně věřím, že Lakšmana svámí a Saradamma se v tomto stavu nacházejí. Nikoho jiného nechci komentovat.

RS: Jaké další knihy a jiná díla plánujete do budoucnosti?

DG: Pracuji na třetím dílu *The Power of the Presence* a doufám, že bude vydána za několik měsíců. Potom mám projekt na překlad a publikování některých básní Muruganara z tamilštiny do angličtiny. Zaznamenal mnoho z Bhagavánových výroků

v krátkých tamilských verších a většina z nich nikdy nebyla přeložena. To bude hlavním úkolem, který zabere rok či dva. Také doufám, že se v blízké budoucnosti vrátím k Papadžimu. Zvláště bych chtěl uspořádat dialogy ze satsangů v Lucknow z počátku devadesátých let. To je velký úkol a pravděpodobně zabere roky. Už dříve jsem slíbil udělat knihu ze všech spisů sádhua Natanánandy o Bhagavánovi pro Ramanášram. Tu bych rád zařadil mezi všechny mé ostatní projekty.

Když se po ránu posadím před monitor, často nemám ani tušení, na čem budu pracovat za deset minut. Možná se podívám na něco, co jsem editoval minule, možná přejdu k něčemu jinému, a potom najdu jinou kapitolu jiné knihy, která najednou upoutá mou pozornost. Nebo možná vypnu počítač a místo toho půjdu chvilku zahradičit.

Došel jsem k závěru, že mě Bhagaván přivedl do Tiruvannamalai, abych psal o něm a o jeho žácích. Naučil jsem se to dost těžce. Před dvaceti lety jsem se vrátil do Anglie doufaje, že vydělám nějaké peníze, abych se mohl vrátit do Indie a nemusel tady pracovat. Ale nikdo mě nechtěl najmout na žádnou práci. Dokonce jsem propadl u pohovoru na sběr odpadků v londýnské zoo. Ale jakmile jsem dostal nápad napsat knihu o Bhagavánovi, vše se najednou urovnalo. Ačkoliv jsem nikdy předtím nic nenapsal, získal jsem smlouvu s významným nakladatelstvím a byl poslán zpět do Indie, abych o něm psal. Tak se zrodila kniha *Be As You Are*.

Pár let před tím jsem skončil s editováním časopisu Ramanášramu a odjel do Andhra Pradeše, abych pobýval s Lakšmanou svámím. Mým úmyslem bylo tam pouze meditovat. Měl jsem dost psaní, ale on mě několik týdnů po mém příjezdu požádal, abych napsal *No Mind – I am the Self*. Kdykoliv pracuji pro Bhagavána či jeho žáky, všechno jde dobře. Kdykoliv se pokusím dělat něco jiného, vyvstane mnoho problémů a nic se mi nedaří či to nejde dokončit.

To mě naučila zkušenost a já jsem se odevzdal tomuto osudu. Práce mě baví a mnoho lidí, jak se zdá, mé knihy oceňuje. Zeptal jsem se Papadžího před léty, zda psaní všech těchto knih o Bhagavánovi není je vířením myslí.

Odpověděl: „Jakékoliv spojení s Bhagavánem je požehnáním.“ Pochopil jsem to jako instrukci pro pokračování v této práci.

RS: Davide, děkuji velice za tento rozhovor. Hodně jsem se z něj dověděl a vy jste byl mimořádně vstřícný.

DG: Rádo se stalo.

